

Qui és l'Antoni Ribas de Conill?
Cabanes (1880-1935)

Itinerari per diferents llocs del poble relacionats amb la vida i l'activitat de
l'astrònom Antoni Ribas de Conill

Escola de Cabanes. Setmana cultural (abril 2019)

<https://cabanesemporda.com/2013/07/07/ribas-de-conill>

Lectures: «La tramuntana dels astres: Antoni Ribas de Conill» A: Guillamet, Joan. *Coses i gent de l'Empordà*.
Carta del Sr. Oliver, president de l'Agrupació Astronòmica de Sabadell (7/3/1996)

Itinerari amb quatre punts d'aturada:

1. **Centre cultural Ribas de Conill.** Introducció al personatge
2. **Carrer Tetuán. Can Carreras.** Biografia
3. **Carrer Canal.** Anècdotes
4. **Mas Ribas.** L'astrònom Antoni Ribas

Es formen quatre grups cadascun dels quals tindrà una pista que els indicarà els diferents punts d'aturada i la lectura que anirà a càrrec d'un dels integrants del grup.

Els més petits no tindran lectura, només la imatge del punt d'aturada.

Pista 1

Pista 2

Pista 3

Pista 4

Itinerari

1. Centre cultural Ribas de Conill. Introducció al personatge

Després de molts anys d'oblit, el 13 de març de 2005, just el dia que feia 70 anys de la seva mort, Cabanes va homenatjar l'Antoni Ribas de Conill. Es va inaugurar la làpida del nínxol del cementiri on es troben les seves restes i s'hi va fer una ofrena floral. Després es va venir aquí mateix i es va descobrir aquesta placa dedicada a la memòria d'Antoni Ribas de Conill.

Lectura:

En Ribas era tot un senyoràs. Tenia unes maneres de gran senyor. Sempre anava vestit amb gran elegància. Però el secret de la seva distinció no es trobava pas en les coses que duia, sinó en la manera de saber-les dur. Els qui el conegueren diuen que, encara que hagués anat vestit amb un tros de sac, hauria fet goig i s'hauria vist senyor.

Cabanes homenatja Antoni Ribas de Conill

El municipi va descobrir, el passat diumenge, una placa que dóna el nom de l'il·lustre astrònom al centre cultural

L.C. / Cabanes

El passat cap de setmana els veïns del petit municipi de Cabanes van recordar un dels personatges més il·lustres de la seva història recent, l'astrònom Antoni Ribas de Conill, amb motiu del 70è aniversari de la seva mort.

Dissabte, 12 de març, va celebrar-se a la seu del Consell Comarcal, un acte acadèmic que va comptar amb la participació de Josep Olivé, de l'Agrupació Astronòmica de Sabadell; Pere Hors, professor d'història de la ciència de la Universitat de Girona i president de la Societat Astronòmica de l'Empordà, i

L'alcalde de cabanes, Pere Ylla, davant el centre cultural (Foto: Busquets)

Hora Nova, 1414, 15/3/2005

Qui era l'Antoni Ribas?: L'Antoni Ribas era un «tot un senyor». Era educat, correcte i sempre anava ben vestit, però era senzill i li agradava compartir els seus coneixements i ajudar a qui ho necessitava. Va néixer al mas Ribas de Cabanes el 1880 i hi va morir el 1935. Quasi tota la vida la va passar al poble, llevat dels 10 o 12 anys que va estar a Amèrica.

Per què se li va fer aquest homenatge? Perquè va ser un bon astrònom. L'Antoni Ribas havia construït a casa seva un observatori astronòmic amb un telescopi i havia estat reconegut a pertot arreu pels seus estudis, en especial de la Lluna i del planeta Mart.

Per què es va tardar tant a recordar-lo? Va estar oblidat durant molts anys, primerament perquè poc després de la seva mort va començar la guerra civil i més tard amb el franquisme perquè va ser considerat un personatge incòmode, per la seva manera de viure i sobretot per les seves relacions amb persones estrangeres.

2.- Carrer Tetuán. Can Carreras. Casal dels Conill, la família materna

Quina relació hi ha entre el nostre personatge, el conill de l'escut i el conill del jardí?

El conill és el símbol dels Conill, la família de la mare de l'Antoni Ribas. Els Conill venien d'Olot i allà, al nucli antic, encara hi ha una font construïda el 1666 i la plaça del Conill just davant d'on es troba la casa pairal de la família.

De ben segur que de petit, l'Antoni venia sovint a aquest casal de can Carreras per visitar els avis i tiets i per jugar amb els seus cosins.

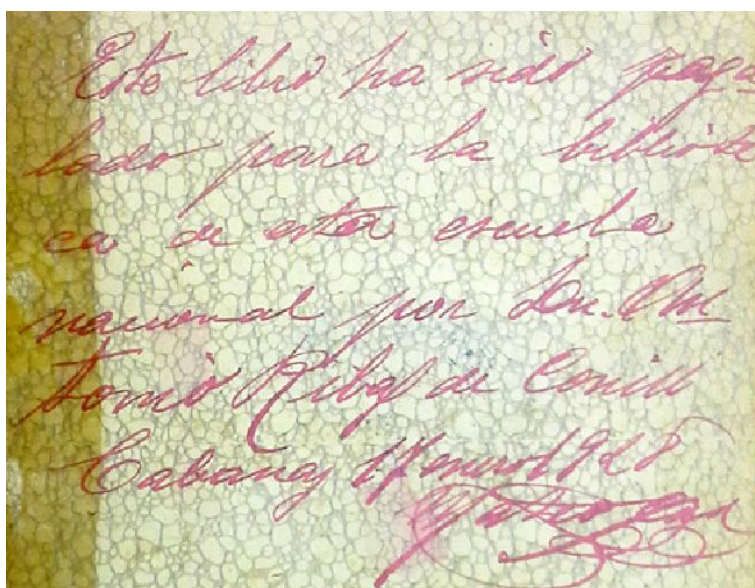
Lectura:

La seva infantesa transcorregué entre jocs i entremaliadures, fins que va anar a fer el batxillerat a Figueres. A catorze anys ja l'havia acabat amb unes qualificacions excel·lents. Tenia una facilitat prodigiosa per a les matemàtiques i també una passió sense mida per la literatura. En l'aspecte esportiu, despuntava com un genet formidable, un caçador experimentat i un tirador destre i ràpid.

Biografia d'Antoni Ribas de Conill

L'Antoni va néixer al mas Ribas el 25 de setembre de 1880. Era el tercer fill de Josep Ribas i Vidal, un hisendat propietari del mas Ribas que va també ser alcalde de Cabanes i de Dolors de Conill i de Solà. Va néixer quan el seu pare ja era gran, tenia més de 46 anys. La diferència d'edat afegida al caràcter de l'Antoni, aventurer i extravagant i a la seva manera d'actuar ben poc convencional, va provocar que pare i fill no s'entenguessin gaire i que al final el pare el desheretés i deixés tot el patrimoni a la seva germana Concepció.

No sabem si de petit anava a l'escola de Cabanes, però sí que podem assegurar que se l'estimava. El 28 de juny de 1928 va presentar la conferència "Las maravillas del sol" dictada pel pare Ignasi Puig, subdirector del «Observatorio del Ebro» i que va tenir lloc a l'escola de nens de Cabanes. Aquest mateix any, l'Antoni que era un enamorat dels llibres d'aventures i especialment del Quixot en va regalar un exemplar a l'escola. Aquest llibre encara es conserva a l'arxiu de l'ajuntament amb la nota del mestre Mateu Coll.

Amb 11 anys ja estudiava batxillerat a l'Institut de Figueres, era un bon alumne i treia molt bones notes, sobretot en matemàtiques i literatura. Després va anar a Barcelona per estudiar Dret, la carrera que acostumaven a triar els fills dels hisendats, però no va acabar els estudis i el 1902, amb 22 anys, va marxar a Mèxic amb dos amics i de Mèxic va passar a Amèrica del Sud. Allà va muntar una o més empreses i s'hi va estar fins que el seu pare es va posar malalt i li van demanar que tornés per fer-se càrrec del mas Ribas. El seu pare va morir el 1914.

Quan va tornar a Cabanes tingué cura del patrimoni familiar, però la vida tranquil·la de pagès no l'acabava de satisfer i s'inicià en l'astronomia.

El 8 de juliol de 1921, amb més de 40 anys, l'Antoni Ribas es va casar amb Salvadora de Ros Reig, de Les Olives, Garrigoles, però no van tenir fills.

Va morir a casa seva el 13 de març de 1935, degut a una pulmonia.

3.- Carrer Canal

Carrer Canal, any 1963 (es va cobrir el 1967)

Lectura:

De les facècies de la seva joventut en corren anècdotes abundants, en les quals espurneja el llampec d'una originalitat força remarcable i s'endevina l'empremat d'una personalitat ben assolida i ferma. Conten que una vegada, no sé si abans d'anar-se'n a Amèrica o després d'haver-ne tornat, va fer una juguesca amb una colla d'amics que aniria de Figueres a París amb tren i faria el camí viatjant en primera classe i sense que hagués de pagar bitllet. Aquesta juguesca, naturalment la va guanyar

Anècdotes de la seva joventut

Afeccionat a la literatura i interessat per l'agricultura, era un esportista practicant. L'Antoni era un bon genet i un bon caçador, esports en aquell temps molt comuns entre els propietaris rurals, dominava el tir amb pistola i li agradava el risc. Gent gran del poble explicava que l'havien vist saltar el canal amb un cavall i també travessar la Muga quan l'aigua passava per sobre del «passallís». Jugava amb armes de foc i sembla que va desafiar el seu cunyat en un combat.

Personatge d'aspecte pulcre i elegant, és recordat pel seu enginy i la seva capacitat de seducció. Vestit com un senyor i «actuant» amb gran correcció i amabilitat donava una imatge de serietat que li permetia «jugar» amb la bona fe dels altres.

Viatjar de franc a París. Aconseguir un parell de sabates fetes a mida sense pagar-les. Tirar trets amb la pistola sobre el cavall al galop, són algunes de les històries que s'expliquen.

Com va viatjar de franc a París?

El dia convingut per portar a terme la juguesca, en Ribas es va presentar a l'estació de Figueres ben mudat i portant un bagul. Al cap d'una estona es movia molt nerviós mirant el rellotge i la porta d'entrada.

Amb això es va acostar a un senyor i li va preguntar si anava a París, veient que era així li va explicar que el seu majordom era qui tenia el bitllet, es feia tard i ell no podia despatxar l'equipatge i li va demanar si li podia deixar el seu bitllet per així preparar l'equipatge i guanyar temps.

El senyor li va deixar sense recança i en Ribas li va agrair la seva generositat.

Va pujar en un vagó de primera classe, evidentment sense bitllet i va esperar que passés el revisor. Quan li van demanar el bitllet ell, amb tota tranquil·litat, va obrir la cartera i es va exclamar:

Com és possible? estava segur que l'havia posat aquí.

El revisor de cap manera va pensar que aquell senyor tan polit i educat podia mentir i li va deixar temps per buscar el bitllet.

Llavors en Ribas va treure el justificant que li havien donat quan va despatxar l'equipatge i va dir:

Estava en segur que l'havia guardat junt amb el tiquet del bagul.

El revisor en veure el tiquet li va dir que no calia buscar més que sense bitllet no li haurien deixat pujar l'equipatge i que amb això en tenia prou.

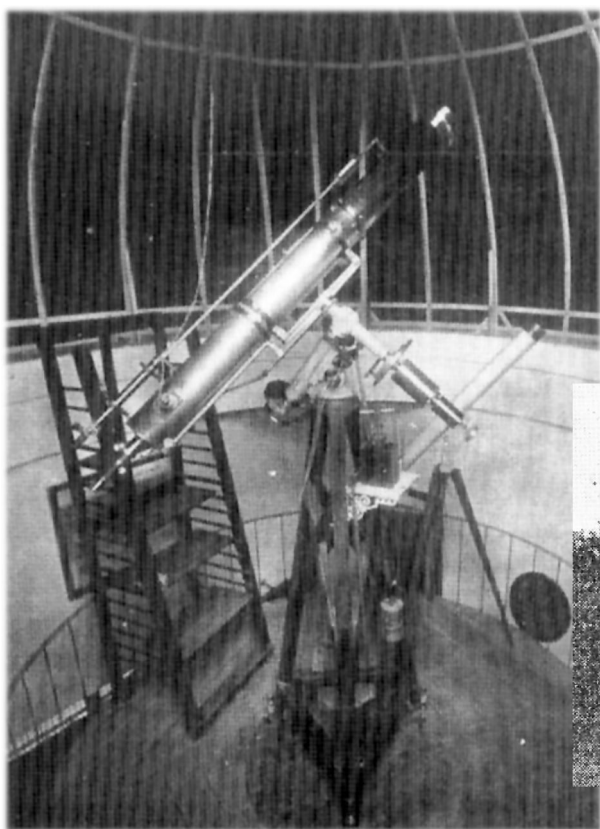
Així va ser com l'Antoni Ribas va guanyar la juguesca i va anar a París amb billet de primera classe i sense pagar.

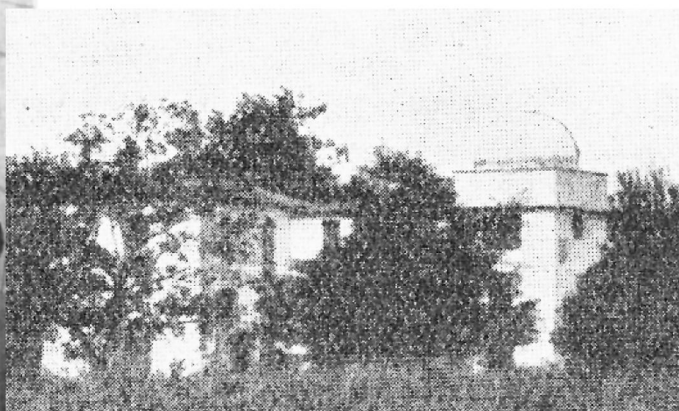
4.- Mas Ribas. Casa pairal d'Antoni Ribas amb la torreta on va construir l'observatori astronòmic

Casal dels Ribas, la família paterna (abans Mas Maymó)

Telescopi i cúpula

El mas Ribas amb la cúpula de l'observatori

Lectura:

En tornar d'Amèrica en Ribas va fer càrrec de l'administració del patrimoni familiar. Empré un seguit d'obres que li van costar molts diners. Anaven adreçades a la construcció d'un observatori que respongués a les exigències més modernes d'aquella ciència. Un dels ferrers del poble, en Peret Alabau, va muntar sota la seva direcció una cúpula giratòria que era l'admiració de tots els visitants que hi anaven.

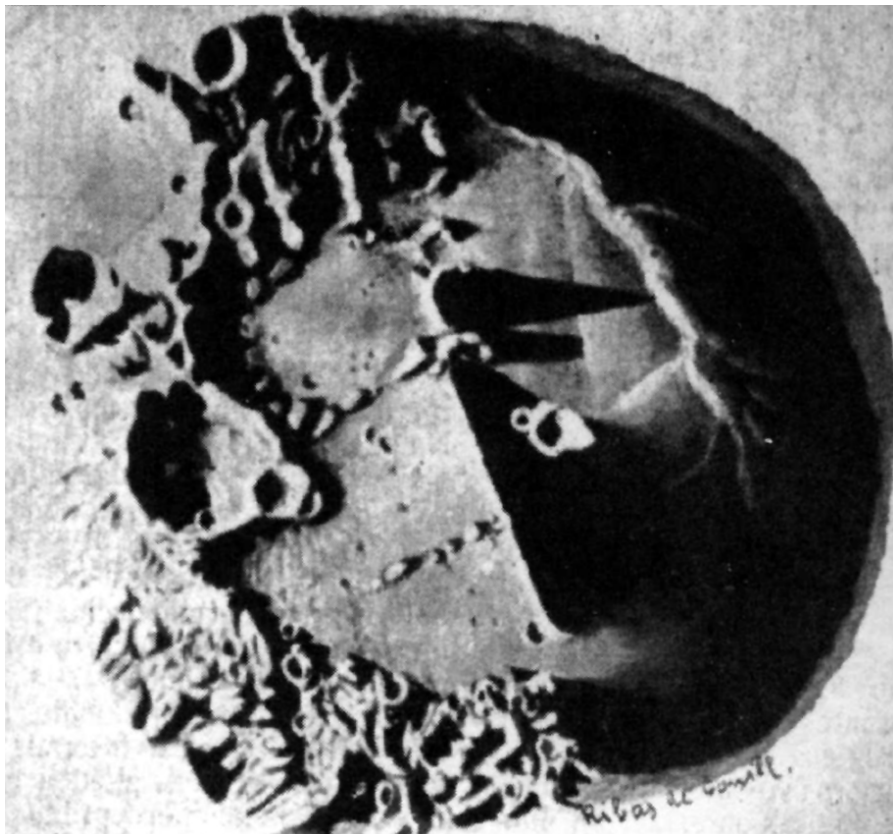
Per a dibuixar era un espasa i ell mateix es feia les il·lustracions per als seus articles amb dibuixos trets directament de les observacions que havia fet. És molt interessant la seva col·lecció de dibuixos del Mur Recte de la Lluna i del planeta Mart.

L'astrònom Antoni Ribas: la seva tasca i el seu llegat

Quan l'Antoni va tornar a Cabanes es va dedicar a tenir cura de la casa i les terres, però després d'anys d'aventures amb això no en tenia prou ... feia temps que estava interessat en l'astronomia i va decidir dedicar-s'hi a fons. Per comprar els instruments que necessitava havia anat a França i Anglaterra, però per fer-ho va haver d'esperar que acabés la Primera Guerra Mundial (1914/1918).

El 1919, ara fa justament 100 anys, va poder iniciar la instal·lació de l'observatori astronòmic. Va anar a Londres per visitar un fabricant de cúpules, va prendre notes de com estaven fetes i amb el ferrer del poble, en Peret Alabau (carrer Cavalleries), en va construir una de 5 metres de diàmetre. L'observatori va entrar en servei el 1920, amb dos telescopis, comprats a França, una estació meteorològica i una estació de ràdio i comptava amb el suport d'una bona biblioteca sobre astronomia.

L'Antoni Ribas era un bon dibuixant i en aquella època que era difícil aconseguir càmeres de fotos per acoblar als telescopis, dibuixava amb molta precisió tot el que veia.

Dibuix de la regió lunar de «Muro Recto o Rupes Recta»

Es va afiliar a diferents associacions astronòmiques d'Espanya, França i Bèlgica i tot i ser només un aficionat estava en contacte amb els científics més reconeguts com Josep Comas Solà i Camille Flammarion, ...

A diferència d'altres astrònoms obria el seu observatori a tots els interessats i també a les escoles de la comarca.

DIPUTACIÓN PROVINCIAL DE GERONA
BIBLIOTECA POPULAR DE FIGUERAS

CONFERENCIA PÚBLICA

DON ANTONIO RIBAS DE CONILL

FUNDADOR DEL OBSERVATORIO ASTRONÓMICO DE CABANAS Y DE LAS SOCIEDADES ASTRONÓMICAS
ESPAÑA Y AMÉRICA, FRANCIA Y BÉLGICA,

DISERTARÁ SOBRE EL TEMA:

EL PLANETA MARTE

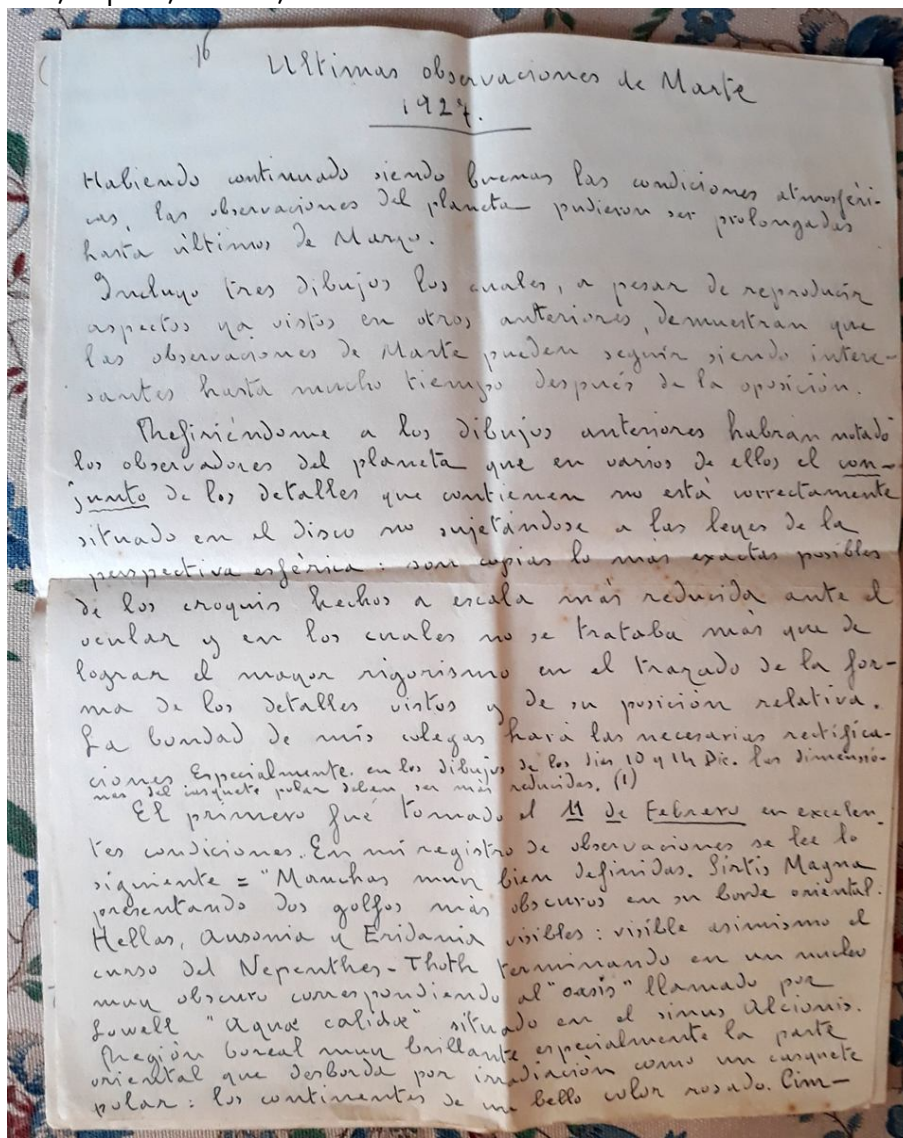
SUS OBSERVACIONES TELESCÓPICAS Y RESULTADO OBTENIDO DE LA DISCUSIÓN DE
LAS MISMAS; PROBLEMA DE LA VITABILIDAD EN MARTE

EL DÍA 20 DEL CORRIENTE A LAS 7 DE LA TARDE

FIGUERAS, 15 NOVIEMBRE 1929

TIP. VIUDA J. MASDEUALL - FIGUERAS

Durant 15 anys va passar moltes nits a l'observatori, mentre de dia prenia nota de les observacions. Es va dedicar especialment als planetes i en especial al planeta Mart, interessat per la possibilitat que hi hagués vida animal o al menys vegetal, però també va estudiar la Lluna, Júpiter, Saturn, el Sol i altres estrelles ...

Original escrit per Antoni Ribas

Col·laborava en diferents revistes científiques per explicar els seus coneixements i publicar els seus dibuixos. El convidaven per fer xerrades, sobretot a Figueres i també a Barcelona, va anar al Congrés Astronòmic de Barcelona i també a Figueres, on el novembre de 1929 despertà un gran interès en parlar sobre el planeta Mart i les possibilitats de vida en aquest planeta, fet que demostra que Ribas fou un veritable precursor en l'estudi de l'espai.

Sembla que es va suggerir de donar el nom d'Antoni Ribas a algun dels cràters de la lluna encara sense batejar o bé al denomina! Mur Recte de la lluna, observat i dibuixat per ell. Possiblement la manca de descendència i la guerra civil van fer que aquest projecte no arribés a cap.

Va intentar de crear un observatori públic a Figueres, prop de l'hospital, però la idea no es va portar a terme.

Lectura d'un fragment de la carta del Sr. Oliver president de l'Agrupació Astronòmica de Sabadell, 7 de març de 1996:

Quan va morir, el seu instrumental i bona part de la seva nodrida biblioteca van passar a mans del barcelonès Albert Barangé, qui va morir el 1982. Recentment, la seva vídua ha fet donació del telescopi i de moltes publicacions a la nostra entitat. El telescopi ha estat restaurat amb molta cura, i ara es conserva com un valuós testimoni de l'obra dels seus propietaris. El tenim exposat junt amb mostres dels treballs de Ribas i fotos de tal com estava instal·lat a Cabanes i a Barcelona.

Què en queda de la seva feina?: El telescopi, les publicacions editades, els articles periodístics...

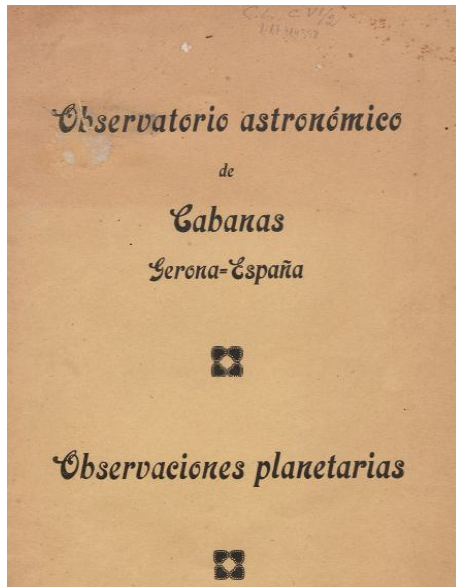
Encara que en un primer moment tothom pensava que quan es va desmantellar l'observatori, s'havien perdut els aparells i els llibres, no va ser així. Poc després de morir, la família d'Antoni Ribas va vendre el telescopi i la biblioteca a Albert Barangé, un jove astrònom de Barcelona. La cúpula es va desmuntar a mitjans dels anys 40 i durant molt de temps les restes es podien veure al voltant de la casa.

Després de la Guerra Civil, Barangé va instal·lar el telescopi a casa seva i el va tenir actiu fins el 1969 quan una malaltia li va impedir continuar les investigacions. Va morir el 1982 i tretze anys després la seva vídua el va donar a l'Agrupació Astronòmica de Sabadell que es va encarregar de restaurar-lo. El van presentar el 13 d'octubre de 1995.

Ens queden els articles publicats en diferents revistes especialitzades, la ressenya que apareix al llibre «El cielo» de Josep Comas Solà i els articles publicats per Modest Serra, Frederic Armanter, Joan Guillament, Josep M. Oliver, Josep Llombart, Eduard Puig Vayreda,

A la biblioteca de Figueres hi conserven dos llibrets amb observacions del planeta Mart, mentre que els originals els conserven els seus familiars de can Carreras.

- [Observaciones planetarias] 1927. Conté dos articles: Marte en 1926 ; Últimas observaciones de Marte : 1927
- Cambios observados en los aspectos de varias regiones del planeta Marte durante los años 1924-1926-1928 : sesión del 24 de mayo de 1929 (Treball presentat al 12è Congrés de l'Asociación Española para el Progreso de las Ciencias que tingué lloc a Barcelona del 20 al 27 de maig de 1929)

Bibliografia

- *En torno a un telescopio*. Agrupació astronòmica de Sabadell, 127, març 1996
- Guillaumet, Joan. *La tramuntana dels astres: Antoni Ribas de Conill*. A: *Coses i gent de l'Empordà*. Selecta, 1984
- Llobart Palet, Josep. *Antoni Ribas de Conill (1880-1935) y el «Observatorio astronómico de Cabanas»*. A: *Actes de les V trobades d'història de la ciència i de la tècnica*. Roquetes, 11-13 desembre 1998
- Oliver, Josep M. *Historia de la astronomía amateur en España*. Equipo Sirius, 1997
- Puig i Vayreda, Eduard. *Antoni Ribas de Conill: un astrònom empordanès*. Revista de Girona, 232, set./oct. 2005
- Serra, Modest. *Más sobre Don Antonio Ribas de Conill*. Canigó, 1957